

Aylık Suriye Bülteni – Mutlak Direncin İlanı

Temmuz 2025

Özet

2025 yılı temmuz ayı, Suriye'nin siyasal birlik ve bütünlük açısından "dirençlilik rekabeti" sürecini yaşadığı dönem olarak öne çıkmaktadır. Esed rejimi sonrası dönemde tanıtılan yeni ulusal logo ve Devlet Başkanı Ahmed el-Şara'nın "birlik" ve "ayrılıkçılığa karşı kesin tavır" vurgulu açıklamaları ile başlayan süreç; İsrail'in ilk kez doğrudan Şam'ı hedef alan saldırıları, Suriye Demokratik Güçleri'nin (SDG) merkezî hükümete entegre olma yönünde ilerlememesi ve Süveyda merkezli Dürzi topluluğu üzerinden yürütülen provokatif eylemlerle karmaşık bir hal almıştır. Bu gelişmeler karşısında merkezî yönetim, Arap aşiretleri ve ulusal güvenlik güçleriyle birlikte etkin bir direnç göstermiş, konsolide bir dirençlilik kapasitesine ulaştığını kanıtlamıştır. Aynı zamanda Suriye'nin, IDEF 2025 Savunma Sanayii Fuarı'na katılımı ve Dışişleri Bakanı Şeybani'nin öncülüğündeki tarihî Rusya ziyareti bu dirençliliğin açık bir kabulünü yansıtmıştır. Ekonomik cephede ise, dirençliliğin politik-ekonomisi belirgin şekilde kendisini göstermiştir. ABD'nin Suriye'ye yönelik yaptırımlarının yasal çerçevesinin ortadan kaldırılması ve Norveç'in yaptırımları hafifletme kararı Suriye'nin istikrarlı gelişimine duyulan güveni ortaya koymuştur. Buna ek olarak; Suriye'nin SWIFT sistemine dönüş girişimleri ile Suudi Arabistan, Katar ve Azerbaycan'ın ekonomik yatırımları iktisadi normalleşmenin tüm istikrarsızlıklara ve kırılğanlıklara rağmen hızlandığına işaret etmiştir. Bu çok boyutlu dirençlilik, Suriye'nin istikrarsızlık girişimlerine karşı mutlak dayanıklılık sergilediğini ortaya koymuştur.

Dirençlilik Rekabeti ve Suriye'nin Nihai Zaferi

Mart ayında yaşanan olaylarla benzerlik taşıyan bu süreç, ilk bakışta bir tekrar izlenimi uyandırır da içerdiği sonuçlar itibarıyla oldukça farklı ve derinlikli bir evreye işaret etmiştir. Temmuz ayının başında Esed rejimi sonrası dönemde ülkeyi temsil edecek yeni ulusal logonun tanıtılmasıyla başlayan süreç, sembolik olduğu kadar stratejik mesajlar da içermektedir. Yeni logonun tanıtım töreninde Devlet Başkanı Ahmed el-Şara'nın yaptığı konuşma, özellikle "birlik" "bütünlük" ve "ayrılıkçılığa karşı kesin tavır" vurgularıyla dikkat çekmiştir. Bu ifadeler Suriye içindeki ayrılıkçı eğilimlere, özellikle de Suriye Demokratik Güçleri'ne (SDG) yönelik güçlü bir siyasi mesaj olarak değerlendirilmiştir.

Bu süreçte uluslararası düzeyde de dikkat çeken açıklamalar olmuştur. ABD'nin Suriye Özel Temsilcisi Tom Barrack, Suriye'nin üniter yapısının korunmasının ne kadar önemli olduğuna vurgu yapmıştır. Bu açıklama hem ABD'nin resmî politikasını teyit etmiş hem de ayrılıkçı gruplara dolaylı bir uyarı niteliği taşımıştır. Ancak temmuz ayının ortalarına doğru gelişen olaylar hem Şara'nın hem de Barrack'ın ifadelerinin birer ön alıcı tutum olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle Süveyda merkezli olarak gelişen provokatif eylemler ve SDG'nin, merkezî hükümete entegre olma ve üniter yapıya dâhil olma yönünde tersine adım atması,

ülkedeki siyasal birlik ve bütünlük açısından hâlen ciddi kırılmalıkların bulunduğunu göstermiştir.

Söz konusu provokasyonlar ve ayrılıkçı çıkışlar, bölgesel aktörlerin müdahaleleriyle daha da karmaşık bir hâl almıştır. Bu bağlamda, İsrail'in temmuz ayındaki saldırıları sürece damga vuran bir diğer faktör olmuştur. Provokatif girişimlerle eşzamanlı gerçekleşen bu saldırılar, mart ayında yaşanan benzer bir senaryoyu yeniden canlandırmıştır. O dönemde İsrail, Lazkiye merkezli çatışmaları derinleştirirken SDG ile de merkezî otoriteyi devre dışı bırakarak ilişkiler tesis etmeye çalışmış, aynı zamanda Süveyda'daki Dürzi topluluğunu da ayrılıkçı eğilimler yönünde kışkırtmıştır. Temmuz ayında ise İsrail, bu stratejisini daha agresif bir biçimde genişletmiştir. Doğrudan Şam'ı hedef alan saldırılar gerçekleştirilmiş ve Genelkurmay Başkanlığı gibi merkezî hedefler vurulmuştur. Bu askerî hamlelerin yanı sıra, Dürziler üzerinden yürütülen provokasyonlara askerî destek de eklenmiş, İsrail'in bu aktörlere sahada fiili destek verdiği gözlemlenmiştir.

Bu süreçte SDG'nin de merkezî yönetime karşı mesafeli bir tutum sergilemesi dikkat çekmiştir. Daha önce varılan uzlaşıya rağmen SDG, entegrasyondan uzak bir duruş benimsemiştir. SDG; Süveyda'daki Dürzilerle dayanışma içinde olduklarını açıklamış, üniter yapıyı ve entegrasyonu dışlayıcı bir pozisyon almıştır. Bu süreçte SDG ile İsrail arasında doğrudan temasların kurulduğu da çeşitli kaynaklarca ileri sürülmüştür. Böylelikle, ülkedeki ayrılıkçı hareketlerin hem iç aktörlerle hem de dış destekçilerle eşgüdüm hâlinde hareket ettikleri bir kez daha ortaya çıkmıştır.

Tüm bu gelişmeler, Suriye'de "direncilik rekabeti" şeklinde tanımlanabilecek bir sürecin şekillendiğini göstermiştir. Bir yanda İsrail, SDG ve İsrail yanlısı Dürziler gibi aktörler ülkenin siyasal birliğine karşı meydan okuyan ve gerilimi tırmandıran bir cephe oluşturmuşken; diğer yanda merkezî yönetim, Arap aşiretleri ve ulusal güvenlik güçleriyle bu tehditlere karşı bir direnç hattı oluşturmuştur. Temmuz ayında yaşanan olaylar, mart ayındaki rejim kalıntılarının ayaklanmasına benzer senaryoya kıyasla daha geniş ölçekli ve koordineli olmuştur. Buna rağmen merkezî yönetimin zamanında ve etkin refleksler göstermesi Şam yönetiminin, ulusal düzeyde konsolide olmuş bir direnç kapasitesine ulaştığını göstermiştir. Ancak mart ayındaki Lazkiye ve Tartus hattının aksine Suriye hükümeti, ayaklanmanın olduğu Süveyda bölgesinde hâkimiyetini tam anlamıyla tesis edememiştir.

Dirençliliğe Uluslararası Destek

İsrail'in özellikle Şam'ı hedef alan askerî operasyonları ve Süveyda merkezli olarak Dürzi topluluğu üzerinden geliştirdiği provokasyonlar karşısında Birleşmiş Milletler (BM) başta olmak üzere birçok uluslararası aktörden gelen tepkiler, Suriye'ye yönelik saldırganlık karşısında oluşan küresel hassasiyetin bir göstergesi olmuştur. Bu bağlamda, ABD dahil olmak üzere çok sayıda ülkenin, İsrail'in eylemlerini ve SDG'nin merkezî hükümetle daha önce vardığı mutabakatın hilafına sergilediği ayrılıkçı tutumunu, Suriye'nin istikrarını ve üniter yapısını tehdit eden adımlar olarak niteleyip açık biçimde eleştirmeleri dikkat çekmiştir. Bu gelişmeler, Suriye'nin toprak bütünlüğünün ve üniter siyasal yapısının

korunması konusunda uluslararası kamuoyunun genel eğiliminin, daha önceki dönemlere kıyasla daha net ve açık biçimde Suriye lehine şekillenmeye başladığını göstermiştir.

Bu diplomatik destek yalnızca sözlü açıklamalarla sınırlı kalmamış, sahada somut yardımlarla da pekişmiştir. Temmuz ayı içerisinde Lazkiye bölgesinde meydana gelen orman yangınlarına yönelik uluslararası toplumdan gelen yardımlar, bu çerçevede anlamlı bir örnek teşkil etmiştir. BM'nin, Lazkiye kırsalında çıkan yangınlardan etkilenen bölgelere acil yardım faaliyetleri için 625.000 dolarlık fon tahsis etmesi, uluslararası insani dayanışmanın bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Aynı şekilde Ürdün Silahlı Kuvvetleri tarafından gönderilen iki adet Black Hawk helikopteri ile sağlanan lojistik ve operasyonel destek, bölgesel düzeyde Suriye'nin istikrarına duyulan duyarlılığı ve dayanışmayı göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Türkiye'den yangınlara yardım için giden ekipler de Suriye ile dayanışmanın güzel örnekleri olmuştur. Bu yardımlar, yalnızca afetle mücadele bağlamında değil, aynı zamanda Suriye'nin devlet kapasitesine duyulan uluslararası güvenin yeniden tesis edilmekte olduğunu da ortaya koymuştur.

Temmuz ayının bir diğer dikkat çekici gelişmesi, Suriye Savunma Bakanlığına bağlı bir heyetin, Türkiye'de düzenlenen ve 44 ülkeden temsilcilerin yanı sıra 400'den fazla savunma sanayi şirketinin katılım sağladığı IDEF 2025 Uluslararası Savunma Sanayii Fuarı'na katılımı olmuştur. Söz konusu katılım, yalnızca sembolik bir varlık göstermenin ötesinde, Suriye'nin uluslararası alandaki diplomatik ve teknik kapasitesini genişletme yönündeki iradesini de ortaya koymuştur. Suriye heyetinin fuar kapsamında çeşitli ülkelerin temsilcileriyle gerçekleştirdiği görüşmeler ve işbirliği arayışları, Suriye'nin savunma kapasitesini uluslararası düzlemde yeniden yapılandırma ve güçlendirme yönündeki çabalarının bir uzantısı olarak değerlendirilmiştir. Bu durum aynı zamanda, uluslararası toplumun Suriye ile yeniden angajman geliştirme yönündeki eğilimini de göstermiştir. Söz konusu ziyaretin, Suriye'nin resmî olarak Türkiye'den terör örgütlerine karşı mücadele için yardım talebinde bulunduğu bir zaman dilimine denk gelmesi ayrı bir önem oluşturmıştır.

Suriye Dışişleri Bakanı Şeybani'nin öncülüğünde gerçekleştirilen resmî Rusya ziyareti, Suriye'nin yeni yönetimi ile Rusya Federasyonu arasında doğrudan kurulan ilk diplomatik temas olması bakımından tarihî bir nitelik taşımaktadır. Bilindiği üzere Rusya, Esed rejiminin en önemli uluslararası destekçilerinden biri olagelmıştır. Bu bağlamda, Şeybani başkanlığındaki yeni yönetimin Moskova tarafından resmî düzeyde muhatap alınması Suriye'deki siyasal dönüşümün tanınması ve yeni idari yapıların uluslararası alanda meşruiyet kazanması açısından kayda değer bir gelişme olmuştur. Görüşmelerde siyasal, askerî ve ekonomik alanlarda iş birliği olanaklarının ele alınması ise sadece sembolik değil, aynı zamanda işlevsel bir derinlik kazanıldığını da göstermektedir. Bu bağlamda söz konusu ziyaretin, Suriye'nin üniter yapısını ve iç istikrarını koruma yönündeki dirençliliğinin, uluslararası sistemin en önemli aktörleri tarafından açık biçimde tanındığının ve kabul edildiğinin güçlü bir göstergesi olarak değerlendirilmesi mümkündür.

Dirençliliğin Politik-Ekonomisi

Temmuz ayı itibariyle Suriye'nin, kırılğanlıklarına ve provokasyonlarla test edilme girişimlerine karşı ortaya koyduğu mutlak direnç, politik-ekonomi boyutunda daha anlamlı bir görünümün ortaya çıkmasını sağlamıştır. Suriye ekonomisi, uzun yıllar süren çatışma döneminin ardından yeniden yapılanma sürecinde kritik bir eşikte bulunurken bu dönemde yaşanan gelişmeler, ülkenin ekonomik toparlanma sürecinin çok boyutlu doğasını ve uluslararası entegrasyona dönük kararlılığını ortaya koymaktadır. Politik-ekonomi bağlamında ele alındığında Suriye'nin, istikrarsızlık girişimlerine karşı dirençli tavrı ve pozisyonunun gelişmesi uluslararası finansal ilişkilerinin güçlenmesine, ülkeye yönelik yatırımların artmasına olanak sağlamaktadır. Bu durum, uluslararası finansal ilişkilerin de gelişmesiyle Suriye ekonomisine güç katmakta ve Suriye'nin istikrarsızlık girişimlerine karşı dirençliliğini artırmaktadır.

Bu dönemde Dünya Bankası'nın tahminlerine göre, Suriye'nin gayri safi yurtiçi hasılasının 2024'te %1,5 oranında daralmasına rağmen, 2025'te %1 oranında bir büyüme kaydetmesinin beklendiği açıklanmıştır. Diğer yandan ABD Başkanı Donald Trump'ın Suriye'ye yönelik yaptırımların yasal çerçevesini sona erdiren başkanlık kararnamesini imzalaması, Suriye ekonomisi için dönüm noktası niteliğinde bir gelişme teşkil etmiştir. Suriye Maliye Bakanı Muhammed Yasir Barniyeh bu durumu, "önemli ve büyük bir adım" olarak nitelendirmiştir. Bununla eş zamanlı olarak Norveç hükümetinin, Suriye'ye yönelik yaptırımları kapsamlı şekilde hafifletme kararı, uluslararası toplumun Suriye ile normalleşme sürecine dair artan iradesini ortaya koymuştur. Ayrıca; Suriye Merkez Bankasının, Suriye'nin SWIFT sistemine dönüşü ve dondurulmuş hesapları yeniden aktifleştirme girişimleri de ülkenin küresel finansal sisteme yeniden entegrasyonu açısından kritik önem taşıyan bir hamle olmuştur.

İkinci olarak enerji sektöründeki gelişmeler, Suriye'nin dirençli yapısının güçlendiğine dair emareleri somut biçimde sunan bir diğer alan olmuştur. Bu süreçte Suriye ile Azerbaycan'ın SOCAR şirketi arasında, Türkiye üzerinden Suriye'ye doğal gaz tedarik projesinde ortaya çıkan mutabakat, bölgesel enerji jeopolitiğinde Suriye'yi kritik bir konuma taşımıştır. Bununla birlikte Suriye'nin, Ürdün ve Katar'dan ithal edilen doğal gazı miktarının artırılması konusundaki ortak kararı, ülkenin enerji arz güvenliğini çeşitlendirme stratejisinin bir parçası olarak değerlendirilmiştir. Diğer yandan Japon hükümetinin, Dünya Bankası aracılığıyla Acil Elektrik Tedarikini Güçlendirme Projesi'ne (SEEP) desteği, Suriye'nin temel altyapı ihtiyaçlarının karşılanmasında çok taraflı işbirliğinin önemini ortaya koymuştur.

Son olarak; Suriye-Suudi Yatırım Forumu'nda imzalanan 6,4 milyar dolar değerindeki 47 anlaşma, Katarlı Baladna şirketinin 250 milyon dolarlık entegre sanayi projesi, Al Maha International ile 1,5 milyar dolar değerindeki medya platformu anlaşması ve Suriye-Kanada İş Konseyi ve Avustralya-Suriye İş Ağı platformlarının kurulması da ülkeye yönelik yabancı yatırım ilgisinin somut göstergesi olmuştur. Bu anlaşmaların büyüklüğü, Suriye'nin yatırım potansiyelinin uluslararası düzeyde kabul gördüğünü ve ekonomik normalleşme sürecinin ivme kazandığını göstermektedir. Yabancı yatırımların sektörel çeşitliliği hususunda gıda sanayii ve medya sektörüne yönelik yapılan bu yatırımlar, Suriye'nin ekonomik çeşitlenme stratejisinin önemli bileşenleri olarak da kendisini göstermiştir.